

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI NAPILAP.

P. I. 729

Előfizetési díj: Egész évre 12 ft., félévre 6 ft., negyedévre 3 ft.
Előfizetések és hirdetési díjak helyben és vidékről a szerkesztőséghez küldendők be.
Helyben előfizetheti: a szerkesztőségnél, a kiadó-hivatalnál, Demjén L., Keresztény P. kereskedéseiben.
Egyes szám ára 5 kr. o. é.
Szerkesztőség és kiadó-hivatal: belső-tordautca szögletén, Csapó S. kereskedésével szemben, I-ső emelet, feljárás a kaputól jobbra.

Hirdetési díj: öt hasábos garmond sorát 6 kr. s egyszeri beiktatás után 30 kr. bélyegdi.
Hirdetések felvételnek: Helyben: a szerkesztőségnél, a kiadó-hivatalban, Demjén László könyv- és Keresztény Pál papír-kereskedésében. Bécsben: Haasensteint és Vogelnél (Neuer-Markt 11 sz.), Oppelk Alajosnál (Wollzeile 22. sz.), Rudolf Mosse officiel. Zeitungs-Agent (Stadt, Seilerstätte 2), Süddeutsche Annoncen-Expedition Stuttgart.
Nyilvánt. sora 20 kr.

Előfizetési felhívás

„KOL. KÖZLÖNY“ 1873-iki évfolyamára.

N. t. olvasóink kívánatainak eleget teendő, lapunkat már 1872 szeptember 1. óta egész nagy iven adjuk ki mindennap. Szereztünk jeles munkatársakat az ország fővárosában, itt Kolozsvárt és a vidéken s így napról napra érdekesebbé igyekszünk tenni lapunk valamenynyit rovatát: főcikkjeinket avatott tollú íróktól kapjuk, s a napi kérdéseket azonnal tárgyaljuk; gondoskodtunk szép tárcákról (már az év elején megkezdjük jeles tollú t. belmunkatársunk Komáromi Ferencz Bánffy Dénes című valóban érdekes történelmi korrajzát), eredeti táviratokról; ezután is legbővebb újdonsági rovatot adunk és semmi érdekes bel- és külügy nem kerül el figyelmünket. Tapasztaljuk az olvasó közönség pártolásának fokozatos gyarapodását, s így csak arra kérjük t. előfizetőinket, méltóztatassanak megrendeléseiket lehető gyorsan megtenni.

Előfizetési díj: egész évre 12 ft. o. é.
félévre 6 „ „ „
három hónapra 3 „ „ „

A „KOL. KÖZLÖNY“ szerkesztősége.

A királyföldi egyetem románajku küldötteinek különvéleménye.

(KNG) A királyföldi egyetem dec. 20-ki ülésében különvéleményt adtak be a románajku küldöttek, azonfelterjesztés ellenében, melyet az egygyéforrott két szász pártot képviselő egyetemi többség azon szándékkal és azon reményben terjeszt fel Magyarországra belügyminiszteréhez, hogy az a Királyföld újra-szervezése tárgyában készült törvényjavaslatot halomra dönti, s alapul szolgáló arra, hogy a „Mediascher Tag“ híveinek óhajátait valósítsa meg, mintha rajtuk kívül a Királyföldön a 200,000 román és 25,000 magyar egyenjogú állampolgár nem is léteznék; mintha a királyföldi törvényhatóságoknak és községeknek mi joguk se lenne az önkormányzat áldásaihoz, szükségéhez, s a municipiumok nem lennének egyebek, mint a saját küldötteikből összealakult egyetem expositurái, a községek pedig közvetlenül a városoknak, közvetve pedig az universitásnak szolgálomajorságai; — mintha Magyarország parlamenti kormánya mellett és között existálhatna egy másodfokú végrehajtó hatalom, mely, a mig egyfelől az önálló törvényhatóságok jogait bitorolná, szélsője szerint nyirbálná, másfelől a népképviselői alkotmány lényegét és szellemét megtagadva a parlament által ellensúlyozott és ellenőrzött végrehajtó hatalom jogkörébe vágná sarlóját; — lehetnéne tenné a korszerű közigazgatás gyors és pontos kezelését azért, hogy hol tartománygyűlést, hol tartományi kormányt játszna, s a mellett, mint egy középkori intézményeken álló Saturnus a királyföldi municipiumok önkormányzat szabadságaiból táplálkozván, állandó gyámokdást folytatna a Királyföld népessége fölött annak többségét elzárván az öt negyedrész jogok élvezetétől, a közügyekre

való befolyást úgy a községben, mint a törvényhatóságokban.

Valóban csak bámulni tudjuk azt, hogy a pár magyarajku egyetemi küldött olyan mély hallgatással engedte keresztül menni és határozattá válni azt a fölterjesztést, mely semmi egyéb, mint törekvés és kísérlet arra, hogy örökíttessék meg a középkori kaszt-rendszer a Királyföldön ma, a képviselői alkotmány, a polgári egyenjogúság korában; igazán csodálatos, hogy ilyesmit azon területen próbálnak el, hol a polgári egyenlőség intézményei sokszázados léttel méltán dicsekszenek; mert ha e közintézmény előnyeit eddigelő sikerült is ott csupán egy fajjává kiaknázni, hogy ez 1848 után többé nem képzeltető, azt az egyetemi küldöttek is beláthatnák.

Ámde lehet, hogy a magyarajku küldöttek így gondolkodtak: nincs itt szükség óvásra, különvéleményre, mert az egyetemi többség oly kérdésre felelget, mely már régen bevégzett tény az „illetők“ kellő meghallgatásával; azután ott van az 1868: XLIII. tczk 10. §-e, mely oly javaslatot kíván a felelős magyar kormánytól a parlament elébe terjesztetni, mely a Királyföld területén lakó bármely nemzetiségű honpolgárok jogegyenlőségét is kellő tekintetbe vegye és összhangzásba hozza“ mi által előre gondoskodva van, hogy a fák az égbe ne nőhessenek; végre, a királyföldi állapotok oly tüzetesen meg lettek vitatva 1860-tól fogva maig a napisajtóban s meg vannak világítva régebbi és újabb művekben, melyek közt első helyre kell tennünk Jakab Elek magy. tudom. akad. lev. tag „A királyföldi viszonyok ismertetése“ című művét, miszerint az egyetemi új felirat paradox állításai legkevésbé sem vezethetik tévuttra a honatyáit, kiknek kezében nyugszik az eldöntés mérlege, bármily hevesen és körmönfont álkoskodással szálljanak sikra majd a szászajku orsz. képviselők cibiparti véreik exclusiv, a kor szellemével s az ország alkotmányával meg nem egyeztethető követeléseit. mel el Lehet, mondjuk, hogy az egyetemi magyarajku küldöttek ez erősségekben elegendőleg megvéde látták a Királyföld román és magyar népességének, úgy a józanabb szász polgárságnak, kiválóan a királyföldi önálló municipiumok és községeknek érdekeit, jogait, a melyek közt oly bátran — mondhatnók kimélet nélkül válogat az egyetemi többség újdön felterjesztése; — de bármiként is gondolkodtak, az érintett eszméket legalább egyszerű felszólalásaikban jelezheték volna, nyomatékot adván azoknak ily értelmű szavazatukkal.

A román ajku küldöttek igyekeztek kötelmeiket teljesíteni s nézetünk szerint csaknem egészben helyes uton járnak „különvélemény“—ökkel.

Magyarország valamennyi törvényhatóságai képviselői alapokon s az önkormányzat igényei szerint lettek újra szervezve; az egyetemi szász pártok fölterjesztése is ehez hasonló kíván szóval a Királyföldre nézve, még is annak hagyományos polgári szervezetét bontaná meg akkor, midőn vörös fonalként vonul keresztül operatúrában a municipiumok és községek megbénítása s az egyetemnek új jogokkal való fölékítése; ezt méltán rója meg a román különvélemény, újjal mutatva arra, hogy a municipiumoknak törvény által adott jogokat a „municipalis egység“ nevében az universitásra akarja átruházni; a mi már csak azért is képtelenség, mert a Király-

föld legszebb és jelentékenyebb részei természeti fekvésöknél fogva sem egyesíthetők el levén azok szakasztva északra és délre, egyet a Királyföldtől. Ép oly helyesen emelik kia románok k. vélem. azt, hogy 11 thatóság egyetlen önkormányzati testté egyesítése ellenkezik a józan felfogással, a korszellemmel sőt az egész államszerkezettel is, mely municipiumnak és községnek önkormányzatot biztosít, ellenkezik pedig főleg azért, mert a község önkormányzatát a városra, ezét s az ehez csatolt kerületét az egyetemre ruhazza át.

Valóban ez a lehető legnagyobb köz-kormányzati abszurdum, miután a polgárokat s a játkeblü ügyeik intézésében ok nélkül korlátozza, nem ott akarván elintéztetni azokat, a hol a legtöbb hely- és dologismerettel, tehát legezelszerűbben, legűdvösebben elintéztethetők.

Ha a szász pártok felirata értelmében szerveztetnék a Királyföld, szintugy képét látnók felmerülni ama középkori municipiumoknak, midőn egyes hatalmas város dominálta a vidéket, s a városok egymással szövetezve bár gyakran több apró tartomány területén elszorva feküdtek, államot játsztak az államban és a fejedelmekkel szemben. Ily szervezetnek volt értelme akkor, midőn a polgári elemet a civilisatio e zászlóvivőjét, s benne a jogegyenlőség alapját kelle védelmezni fent és alatt; de a mai korban ily intézmény nem foglalhat helyet a jogállamban, a népképviselői alkotmány keretében, anélkül, hogy az alkotmányos szabanság tényezőinek: a képviselői államkormányzatnak és törvényhozásnak, másfelől a felsőbb és alsóbb fokú önkormányzatnak gyakorlatát, jogkörét ne zavarná meg ne bénítaná, s ne eredményezne oly társadalmi igaztalanságot, politikai reactiót, a melyre a modern államnak utat nyitni legalább is rövidlátás lenne.

Ezt is nagyon találóan emeli ki a román különvélemény hangsúlyozván, hogy az önkormányzati jogokban községnek és törvényhatóságnak kello sztozni, mig a központi közkormányzat ügyei az államra tartoznak; e szerint tehát az egyetemnek ezekből mi rész sem juthatna, ily jogkör számára fenn nem tartható, reá át nem ruházható.

Itt e helyen jut tévuttra a román különvélemény, midőn ezt imputálja az 1868. XLIII. tvk. 10 §-nek, s így szól: „ugy látszik“, az valami tartományi kormányzat-féle jogokat szánt a Királyföldnek. A 10 §. jelzett szavai „a törvényeken és szerződéseken alapuló jogokat“ kell összhangzásba hozni az állampolgárok jogegyenlőségével. Szerintünk a román külön vélemény téves magyarázatot ad e szavaknak, mert az erdélyi régi törvényekben sem találjuk annak nyomát, mintha az egyetem valaha tartományi kormányzati jogokkal élt volna, az 1791 XIII. tvk erre adatokat nem szolgáltat; az is tudva van, hogy a kföldi municipiumoknak közvetlenül reudelkezett a n. főkormánysszék csak a Schmerlingaerában próbálta magát az egyetem közbelső közkormányzati közegnek feltolni — de akkor is siker nélkül. Abban tehát eltér a román különvélemény az igazságtól, midőn úgy vélekedik, hogy az egyetemi törvények és szerződések alapján juthatna olyan se nem állami, se nem önkormányzati jogokhoz, melyek a tartományi kormányzat és törvényhozás jellegével bírhatná-

nak; az ilyen jogkörrel való felruházás nemcsak az önkormányzati rendszert állítaná feje lágyára, de az államkormányzatot is, és teremtené egy oly közjogi amphibiumot, a melynek sem az állam, sem a törvényhatóságok hasznát nem vehetnék, — mely lételet az állam, törvényhatóság és község jogaiból tengetné, ugyszólva: ezek rovására élődnek.

Azt hisszük, hogy ebben a román testvérek is egyetértének velünk s jól megfontolva a dolgot nem kívánják a közérdek kárával összezavarni az állam és önkormányzat jogkörét csak azért, mert a királyföldi egyetem oly tartományi jogokra áhitozik, a melyeket a rendiség korában sem élvezett — a jogegyenlőség korában pedig élveznie nem lehet, nem szabad, de nem is szükség, ezt követelvény a magyar állam érdeke, de igen a királyföldi törvényhatóságoké, tehát román és magyar népességének java is.

Legujabb táviratok.

Bécs, december 31. Baneville, franciaia követ Párisba hivatott s valószínűleg még ma elutazik. Elutazása, mint hírlík, Gramont közleményével függ egybe.

Berlin, december 31. A kormány hivatalosan fog protestálni a pápának a német császár elleni támadásai ellen.

London, decz. 31. A „Times“ jelenti Madridból, hogy közelebből az alfonsisták részéről felkelés várható. A kormány megtevé az intézkedéseket a netaláni felkelés elnyomására. Madrid város lakossága teljesen ellene van az ilyes felkelésnek.

Róma, decz. 31. Courcelles ide érkezett. A pápa ma több olasz és külföldi családot fogadott; francia beszédet tartott és mindenkinek jobb évet kívánt. A hadügyminiszter a tartományi néppörséget a tavaszra egy e célra alakítandó táborba hadgyakorlatokra hívá egybe.

Bern, decz. 31. Eddig nem valósult meg azon hír, hogy a pápai nuntius vissza fog hivatni.

Königsberg, decz. 31. A Jacob E. N. régi bankház felüggeszté fizetéseit. A passivákat némelyek 600,000 tallér, mások pedig 3 millió tallér teszik.

New-York, decz. 30. Cubában a fölkelés terjedőben van. A fölkelők két csatában voltak győztesek. Megezáfoltatik azon hír, mintha Boutwell lemondott volna.

Franciaia lapok Grammont leleplezéseiről.

A „Journal des Debats“ legujabb 26-ki számában ismételve foglalkozik e dologgal s az osztrák-magyar külügyi hivatal diplomatiái levelezéseiből vett igen nagy számos idézettel iparkodik kimutatni, hogy Grammont hg a hadüzenet után a monarchia államférfiai részéről semminemű bátorító ígéretet nemkaphatott. A nagyfontosságú cikk kiválóbb mozzanatai következők:

„Grammont herczeg levelét Ausztriában figyelmen kívül nem hagyhatták. Minden bécsi lap foglalkozik vele s a volt napoleoni miniszter iránt nem mutat kiméletet. A mint nekünk onnan jelentik, bámulnak és megbotránkoznak ama provocáló hangon, melyen a szerencsétlen diplomata Thiers ellen, ki vallomásaiban Ausztria magartatásáról csak notorius és teljesen megállapított tényeket közölt, dementiát hajítja. Azt kerdezik: mi helet a titkos okmány, melyre Grammont ur támaszkodott és melyből úgy látszik, egy phrazist idézett is.

„Az ilyen esetben s különösen a hol parlamenti kormányról van szó, a bizalmat érdemlő ckmányok csak a külügyminiszter hivatalos jegyzékei, a diplomatiái ügynököknek adott utasításai, a jelentések stb. Magánlevelek, bizalmas beszélgetések a felelős miniszterek által képviselt kormányt

nek kötelezhetik. Azon okmányok pedig, melyek Ausztria magatartását Franciaországgal szemben megállapítják, közé tétettek; az osztrák vöröskönyv negyedik füzetében foglaltaknak, s teljesen összhangzatban állanak Thiers ur nyilatkozataival. Ezen füzet, mely oly időben — 1870 deczemberben — jelent meg, midőn Franciaország a háború, Páris az ostromzás miatt róla tudomást nem vehetett, a legnagyobb figyelmet érdemel, mert nemcsak Ausztria állásáról, hanem a többi hatalmak magatartásáról is igen nagy értékű szabatos felvilágosításokat tartalmaz.

„Levelezők e tekintetben azt mondja, hogy nagyon is ideje van az osztrák francia-szövetség ügyében az örökös kértelműségnek végetvetni, melyet bonapártista párt célzatosan fentart. Az 1870. előtti években Bécs magas politikai körében beszéltek ugyan ily szövetségről; de egyelőre egész távol eső eventualitásnak tartották a kombinációt s a szövetség eszméje különben is nem a Poroszország iránti haragból vagy a revanche utáni vágyból eredt. A szövetséget Franciaországgal a bécsi kabinet az európai egyensúly állásából tartotta kívánatosnak; ez egészen természetesen helyes volt Ausztriára, mely akkor legerélyesebben fáradozott újjászervezés munkáján, melynek befejezéséhez még néhány nyugalmas évre volt szüksége. Grammont urnak, ki mint nagykövet már hosszabb idő óta tartózkodott Bécsben, erről a legpontosabban értesülve kellett volna lennie; minden eszköz rendelkezésére állt, hogy az osztrák kormány valódi céljait megtudja.

„Andrássy gróf több alkalommal mondotta neki, hogy Franciaország, ha Poroszországot megtámadja, osztrák segítyre nem számíthat. Ezen nyíltság visszatetszett Grammont urnak, s azóta a gróffal való találkozást és értekezést kerülte. Midőn a herceg, mint miniszter, az első kínálózó alkalommal a hadügyekre Poroszország ellen megragadta, ezen elhamarkodás Bécsben mély csodálkozást keltett. Még azok is, kik óhajtották a francia szövetséget, sem így fogták fel a dolgot. A meglepett bécsi kabinet a legnagyobb erőfeszítést tette, hogy a francia kormányt vésses elhatározásáról visszatartsa, s egy pillanatig sem hagyta azt kétségben Ausztria magatartása iránt.

Az előkelő francia lap azután négy roppant nagy hasábon át a vöröskönyv negyedik füzetét ismerteti, illetőleg a benne közölt okmányokat részint kivonatban, részint szó szerint idézi, hogy velők fentebbi állításainak igazságát kimutassa. Az okmányokból számos passust idéz, melyekben a bécsi kormány ismételve óvja a francziát, s kerekén kimondja, hogy a háboruban semleges kíván maradni; idézve van a sürgönyváltás Metternich hercegre és Beust gróf közt, mely az osztrák-magyar kormány békés és mérsékelt törekvéseit új világításba helyezi; idézi Beust gróf sürgönyeit, melyeket Madridba és Berlinbe intézett a Hohenzollern jelöltség visszavétele érdekében; közli Beust gróf jul. 19-én, a hadizenet napján a külkövetsekhez intézett sürgönyét, mely a bécsi kabinet fáradozásait a béke fenntartása érdekében recapitulálja s

Ausztria részéről a legszigorubb semlegesség megtartását ismételve hangsúlyozza. „Grammont ur — folytatja a „Journal des Debats“ már jul. 20-án a legteljesebben tisztában lehetett Ausztria szándékairól s nem lett volna szabad magát illúziókban ringatnia! Diplomai ténen azonban Ausztria nem volt tétlen s az általános kimerülésben, mely beállt Európa érdekei mellett a leghathatósabban munkálkodott. Az erre vonatkozó okmányokat a lap egész terjedelmében közli s figyelemre méltó cikkét ekkép végezi: „Az idézeteket, ha terünk megengedné, még szaporíthatnók; de azt hisszük, hogy a közlöttök is elégségesek arra, hogy azon vitában, melyre Grammont herceg alkalmat adott, ítéletet alkothassunk magunknak.“

Ugyanez ügyben a „Siccle“ következőleg nyilatkozik:

Grammont herceg leveléről az utolsó szó még nincs kiejve. Mi hiteles forrásból oly felvilágosításokat veszünk, melyekből kitűnik, hogy a nevezett miniszter az igazságot mennyire elferdítette. Következő történet:

„1866 óta azon egyezmény létezett, hogy Ausztria és Franciaország egymásnak kölcsönösen biztosították a prágai szerződés pontos megtartását, azaz, hogy a Majna-vonal átlépése s a Poroszország részéről a déli államok önkormányzata elleni egyenes támadás esetén Ausztria és Franciaország fegyveresen fognak beavatkozni. Valóságos szerződés, melyet aláírtak s részleteztek volna, ez irányban sem létezett; de Európa minden cabinete a franco-osztrák egyetértést a prágai béke kérdésében tökéletesen ismerte.

Maga Bismarck teljesen tisztában volt eziránt, s a nemzeti szabadelvű párt hevé, nem egyszer mérsékelte az e coalitóra való utalással. Ekkor még senkinek sem volt sejtelve a Hohenzollern jelöltségről, egy komoly politikusnak sem fog eszébe jutni azt állítani, hogy az adott ígéretek ily ügyetlenül előírtott veszekedésre vonatkozhattak, oly veszekedésre, mely szükségképen közelebb hozta Dél-Németországot Poroszországhoz, s Ausztriában érdeket vagy lelkesedést keltani alkalmatlan volt Tegyük föl a legrosszabb esetet, teyűk fel, hogy a bécsi francia nagykövet a vele közlöttöket nem, vagy félreértette, s azt, mit a bécsi államférfiak kizárólag a prágai béke megszegéséről mondtak, általános és föltétlen szövetség ígértenek vette, a Grammont ur által idézett okoknak még sincs a legcsekélyebb értékük sem.

Tagadhatja Grammont ur, hogy a viszály kezdetén nem a legjobban volt értesülve? Tagadhatja-e, hogy ama fájdalmas július hetében, midőn a közvéleményt félrevezetni iparkodott: Bécsből sürgönyt sürgönyre, jegyzéket jegyzék után kapott, a melyben a legpráccisebben kimondatik, hogy Ausztria semmit sem teend Franciaországért? Tagadhatja-e Metternich herceg intő és figyelmeztető működését? Ezt nem tagadhatja, mert tanuk és okmányok léteznek, melyek azt kétségtelenné teszik. Az egész épületből, melyet levelében alkot, semmi se nem

Csak Kolozsvár, Szamosújvár, Bethlen, Kővár és Biharmegyébe a székelv hidi erősség tartják még magukat.

A török még benn van az országban, de nem mint ellenség többé, hanem mint szövetséges, mint védő és pártfogó.

A fegyver még nincs hüvelybe eresztve, mert Kolozsvárhoz közeledvén a Felekhegy tetejéről ha betekintünk a kies és termékeny völgybe, melynek virányait a szöke Szamos hullámai hasítják, zajos és élénk harci kép tűnik föl előttünk.

Kolozsvár büszke tornyaival, bástyaival, öskorbeli kettős kerítésével zárkózottan áll, mint kőkebel, magas falain sűrű őrzőtorok, fegyver ropogás, lövéseiből ágyutűz villanásai látszanak, török, tatár, és magyar harcosok tarka vegyülete hullámzik körötte.

A Hidelvének szalmás viskói közt Apaffi Mihály fejedelmi sátra emelkedik büszke homlokzatával s nemzeti lobogójával. Átellenben a Felekhegy alján Kutsuk basának zöld és fejér csikokkal redőzött tábori sátra áll, tetején három lófarok jelvényvel. A magyar harcosok az óvárral szemben és hidkapu előtt, a törökök és tatárok ellenkező oldalokon sátrak alatt és lőtávolban vannak elhelyezve. Görgény és Fogaras váraiból szállított ostrom-ágyuk a Fellegvár oldalából és a temető tetejéről működnek.

Az ostrom foly ugyan, de magyar oldalról lanyhán és erélytelenül. A törökök élénken de eredménytelen tüzelnek s guggadozva kerülgetik és közelítik a várost, mert a lörérek hevesen viszonozzák a tüzet s a német muskaterosok a munitiót nem harcosolják ha hason csuszik is lövonalban a kontyos atyafi.

Apaffi Mihály uram országos dolgokkal és kihallgatásokkal foglalkozik, mintha az ostrom mellékes teendő volna, mintha diplomatiától várná, hogy a még meg nem hódolt várak föltárják kapukat.

De lépünk közelebb.

A fejedeleme sátra körül órállomason két darabontok vannak, de a főbejárás előtt két vörösnadrágos, sárga dolmányos és kocsag tollas testőrhúsár áll kivont karddal, hetykén, sarkantyusan.

rad más, mint az igazságnak szemtelen és önkényes elferdítése.“

UJDONSÁGOK.

Kolozsvár, dec. 31-én.

— **T. olvasóinkat kérjük, méltóztassanak az előfizetéseket mielőbb beküldeni, különben kiadó-hivatalunk szokott pontossága mellett is, a lap megküldésében fennakadás történhetik.**

— **Figyelmeztetés. T. polgártársainkkal sietünk tudatni, hogy lapunk november 1-e óta legutányszerűbben veszt fel bármily alakban hirdetések; s ha kívánatlik, a fogalmazásról is gondoskodik a „Kolozsvári Közlöny“ kiadó-hivatala.**

— **A királyi udvar** megint Budára tér vissza, elfogadására nagyban készülnek. Közelebb Bécsből nagy számú szolgazemélyzet és több udvari fogat érkezett Budára. Az udvar ott tartózkodása április elejéig van határozva. Gizella főhercegnőnek, Lipót bajor herceggel összekelése nem Budán, hanem Bécsben fog végbemenni.

— **Király ő felsége** Bálint Károly gyerő-ujfalvi lelkész, a károly-fehérvári székes-egyház tiszteletbeli kanonokává díjmentesen kinevezni méltóztatott.

— **A bankügyi tárgyalások.** Kerkapoly pénzügyminiszter decz. 30-át Bécsben töltötte; azon hir azonban, hogy a magyar bankbiztosok a minisztert már decz. 31-én követnék Bécsbe, nem valósult: az egyik bankbiztos: Erkövy Pécsán időzik. Egyáltalában az hirlik, hogy a banktárgyalások Bécsben a két kormány között csak jan. 8-ka körül indítatnak meg, s e tárgyalások megkezdése előtt a pénzügyminiszter megtartja értekezleteit a Deákör által kiküldött bankbiztosokkal.

— **A király és a főthi atyafi.** Decz. egyik reggelén — írja az „Üstökös“ — a rókahajtás alkalmával a király egy főthi földész háza előtt állt meg. A háznépesség kiszaladt a lovas urat nézni, a gazda megbillentette kalapját s azt mondta az angol mőre, hogy szép osikó. A lovas ur tüzet kért, a gazda szívesen kínált — egy pipa szüzdohányt is; a lovas ur köszönte szépen a fáradságot. Jó szóért mért ne uram? — Aztán hogy vannak itt főthon? kérdé a lovas ur. — Csak megvolnánk nagy jó uram, mint a gyalogpaszluy karó nélkül. A lovas ur elmosolyodott a magyaros kitétele, s tovább kérdé: — Mert az időjárás valóban tavaszi szép. — Már hiszen a mi azt illeti, inkább télen fagyna, mint nyáron! — De a világ folyásával csak meglegedettek? — Hiszen nem volna rossz világ, csak hogy mi tagadás, bizony pecsovis világ ez uram! — De mikor már van az országnak magyar miniszteriuma. — Háj, nagy jó uram, nem-

Kihallgatásra nem csak főrendűek, de a közép nemességből, sőt a népből is, az ország minden szögletéből tömegesen jelentkeznek s reggelenként a látogatóknak, hódolóknak és kérelmezőknek egész csoportja áll a főbejárás előtt.

Bukott úgy soha oly hamar el nem enyészett, mint Kemény János ügye, mert semmi oly hamar nem demoralizál, oly hamar nem vezet féktelenséghez, fölbomláshoz és megsemmisüléshez, mint a közjogi alapnak rövid időszakokénti gyors megváltoztatása.

Erdély 1659-ben, midőn második Rákóczy Györgyöt harmadszor beiktatta a fejedelemségbe, szakított a török protectióval, 1660-n Barcsai Ákossal ahoz vissza tért; 1661-n nem csak szakított azzal ismét, hanem törvénybe is iktatta Kemény János fejedelmi conditióival együttesen a német protectiót.

Három év alatt tehát háromszor változtatta közjogi alapját.

És mi lett az eredmény?

A hitszegést erénynyé tette a szükség és az önfentartás ösztöne. Uralkodó divattá lett az állatnokság, kétségtség és önhaszonlesés úgy a köz, mint magán élet terén. Az összetartás ösztöne külön álló apró csoportok alakulását eredményezte, melyek ugyanannyi külön érdekek képviselői valának, de a közhaza szétszaggatva, a közhittel és közérkölesiséggel alásva volt.

A török megkezdte a hódolatást és bekebelezést. 1660-n elfoglalta Nagyváradot jól tudván, hogy e nélkül nem biztos Erdély fölötti uralma. A bécsi udvar naponként féltékenyebb lett a török hatalom terjeszkedése miatt. Kie legyén Erdély? ezen kérdés kezdett felmerülni Bécsben és Stambulban, ezt susogták titkos vágygyal a kabinetek selyem redőnynei mögött, egy sohaj volt ez, mely aggasztott, de gyújtott, lelkesített és mindent kockáztatott.

Megkezdett a lélekvásár s a különböző káosztok, vallások és nemzetiségek közt megkezdett az állatomos üzemek. Mentől nagyobb ur volt valaki, annál előnyösebb ár ígértett érte. Erdély új Canada, a nagy urak kalmárok lettek s az

csak a német hamis ám! E pillanatban vágatva érkezett meg Andrássy gróf s a többi lovagok, s az incognitó beszélgetésnek vége szakadt. Szerencse, hogy valami bécsi Lügewacker újságíró nem hallotta, mert azota bizonyosan olvashattuk volna valamelyik Pressében a „diplomai párbeszédet!“

— **Kika Sylvesterestéjét honn nem töltötték.** Elsők voltak ezek közül a városunkban időző arisztokracia tagjai, melynek fiatalabb része az Európa szaloda termeibe piknikre gyűlt. A táncozzal egybekötött estélyt gr. Teleki Miklós és b. Bánffy György urak rendezték, összesen mintegy tizennégy pár járta Salamon cigányzenéjénél reggelig. Főuraink idősebbjei is megjelentek az estélyen a tánczért buzgoló fiatalokból gyönyörködni.

— **A „Hilaria“ tagjai** a Stadler-kertben német konyhára és jó sörre (mit az nap este az említett kert jelenlegi bérloje Strasser ur 3 felé szolgáltatott) gyűltek össze, hogy a jokozus és rekeszmot reszeltető énekes bohózatok nem hiányoztak, arról ki fog kételkedni, ki a helybeli német kolónia szellemi szükségét és művészetekbeni izlését ismeri. Hogy nők itt nem voltak (s nem is lehetnek jelek) az önként értendő. — **A Dianában**, melynek nagy termét az említett Stadler-kerti bérlo Strasser ur a helyben állomásozó cs. kir. katonaság parancsnoksága és tisztikara kívánatára izlésesen rendezte be; hogy ily szépen felékített teremben annak legszebb ékességei a nők (többnyire a tisztikar családai köréből) nem hiányozhattak, azt nekem mindenki el fogja hinni. S hol nők — kivált fiatalok vannak, ott tánczolni is kell; s tánczoltak is Mars fia! ki világos ki virradt egy katonazene hangjai mellett. — **Tánczozal** kezdettük s tánczozal is végeztük Sylvester éji jelentésünket, még hozzá tettejük, hogy a tornavivoda egyet igazgató választmányának tagjai s azok vendégei (mintegy 30-an) a tornavivoda helyiségeiben mulatának jó cigányzene mellett s az általuk alapított intézett fedélzete alatt várták be a boldog új évet.

— **Udvarhelyszélen aképviselevélasztás** jan. 20-án kezdők meg.

— **A Sylvester éjt** miért nem tölték némelyek és pedig csupa takarékságból honn? Azért, — hogy az új év — a városunk habens lakosságára is nézve oly kelemetes reggele őket honn ne érje. — S miért nem óhajtatuk mi is ott-hon lenni új év reggelére? azért, mert már nálunk is, a különben oly szerény ördélyrészi magyar városunkban — ganz a la Pes — lábra kapott az újévi köszöntés és az ezzel sajnosan egybekötött kéregetés — már most — nem beszélünk magunkról, egy szerény fizetést húzó állam- vagy magán hivatalnok tárczája mikén bírja meg e költsékezt? Felelet: sehogysem.

— **A Pichler Bodg ur által rendezett** osötörtökönkénti klasszikai zenestélyekről, melyek tulajdonképen a szűkebb körű zeneértő és a klasszikai zenét kedvelő közönség részére rendeztetnek — úgy hisszük — nem lesz údszketitő a nagyobb

járt jobban, ki nagyobb lélekszáma és területre alkudozhatott.

Hát a népnek s a közép nemességnek jutott-e valami? A kronikások erre vonatkozólag keveset hagytak fenn; de hogy féktelenség és corruptió szétszavargott az alsóbb rétegek közé is, azt tanusítja Kemény János bukása.

Ez az önző nagy ur jókatom, de rossz politikusi csatávesztvén és elesvén Nagy-Szőllősnél, pártjának egy része meg sem állott Magyarországi, más rész a német ösöggel megrakott várrakba menekült.

Ha azon körülményt, hogy Kemény Jánosnak 10,000 főnyi s a főnemesség vezérlete alatt állt diszes hadserege 5000 török lovasával által szélvel kergettetett, a csaták sorsát vezetni szokott véletlennek, meglepésnek vagy alárminek tulajdoníthatjuk is, de azt, hogy az egyetlen rohamcsapással áttört és szétugrasztott s épen azért létszámából keveset veszített tekintélyes hadsereg más ponton össze nem gyűlt, hanem feloszlott nem tulajdoníthatjuk másnak, mint egy a felsőbb mint alsóbb rétegekben lábra kapott demoralisációnak.

Miért nem mutatták moikat több a síkföldön a pártos nagyurak? A sekély tök dandárt, mit Kutsuk pasa azon idő szerint vezérelt, nem csak kikerülni, de több elővívással, mit mennyit Nagy-Szőllősnél tanultak, az országból kiűzni is képesek lettek volna Nagy bajak kellett Dániában lenni!

A nemzeti zöme a köz nemesség s a nép békétlenkedett. A nagy urak elméikre practikajokkal közgyűlölet tárgyai lettek.

„Ismét nyomort hoztak az országra hangzott szitkok és dühösség szeretében un és utfélen.

Kemény János, midőn csata megkezdendő vala, saját néptől félelmebe ruhát, lovatáloztattott s csak fiát Simont, rá hívét Ebe Istvánt s étekgőgőjét Gynyl Istvánt tartotta közvetlen oldala mellett. 2)

(Folyt. 10)

2) Johann Bethlen. 88-119.

TÁRCA.

„BÁNFFY DÉNES“

(korraj két kötetben).

Irta
Komáromy Ferencz.

Első kötet.

I.

A bitor terhei.

1662. áldást ígő évnek mutatkozik. A mezőkön dus kalászkok lengenek. A réteket ővig erő takarmány és virágtenger hullámai borítják. A barádkáról a pacsirta vig danával emelkedik ég felé — szóval Erdély... a szegény Erdélyország valahára jó esztendőre remélhet, hisz évek óta a letarolt völgyeket és halmokat annyi honfi vér öntözte és kövérré tette.

A várak még német őrséggel vannak megakva, s a bástyák mögé menekült pártoskodó nagyuraimék a téves közjogi politika terén még folytatják üzemeiket, sürgetik Kemény Simon uram fejedelemségét, conspirálnak, követeket küldözgetnek és irogának Bécsbe.

De a hanyatló ügynek párthívei lankadni és gyérülni szoktak.

Apaffi Mihálynak erélyes föllépése, a görzény-szentimrei ors-ágyülésnek martius 10-én hozott és a Kemény Jánoshoz pártolt főrendűeknek notáztatását tartalmazó articulusa¹⁾ Zolyomi Miklósnak elfogatása és bebörtönöztetése Fogaras várában, az ellenpárt föloszlását s a Magyarországra mostoha anyjához menekült Kemény Simon uram ügyének bukását eredményezték.

A várak meghódolni s a pártosok a törvényes jogalapok elismerésével fejet hajtva kezdenek jelenkezni Apaffi Mihály előtt.

¹⁾ Lásd a m. akadémia levéltárában az eredeti példányt: Articulus XVII. Egy néhány főrendűen valóknak... Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.

közönséget is tudósítani, hátha akad itt is egy néhány zenebarát, kinek ezáltal szolgálatot teszünk. Ez estélyek különben zárkóruk s csak a rendező ajánlatára lehet azokban részt venni; csőörtökönként szoktak tartatni az Európa szálloda egyik termében. Egy havi részvény ára — ha jól tudjuk — 3 ft.

— **A kolozsvári róm. kath. egyház** hívei közül, az 1872-ik évben összesen 398-an haltak el: férfi 218, nő: 180; született pedig, összesen 365; fiú: 169, (ebből törvénytelen 31), leány 196, (melyből szintén törvénytelen 49.) Mint látjuk tehát 38-al többen haltak el, mint mennyi a születettek száma; továbbá, hogy nálunk is elég sok törvénytelen gyermek születik. — Megemlítjük még, hogy az egész év alatt, 103 pár kötött házassági szent frigyet.

— **Sajátságos székely népviseleti és ipari czikkekkel küld** Csíkszéka a bécsi világkiállításra. Lesz többféle speciálitás, a többek közt: csíki székely főkötő (mely páratlan népviselet s eredete János Zsigmond korából datálódik), csíki tarka tarisznya, kurta zeke, muhar, festékes falszőnyeg gyufából, rongy szőnyeg, székely női mellény, lázarfalvi legyező, osztovata (szővőszék) borsfenyű ostornyel, szurok, terpentín, malok mintá, fenyő pipaszár, madarasi cserépedény, furulya, pisztráng, kászu turó, székely turó, füstös sajt, fenyő-víz, gyapjú cserge, fapipa, lenmag pogácsa, fakanál, hőlgyagzacskó, óriás faátmetszetek, főtt perecz, tilló, vonogató, nyírfahéjból sórtartó, fazár, borvíz, ökörszorból sórtartó és löpőrtartó. stb. stb.

— **A magyar földművelés-ipar- és kereskedelmi miniszter** tárgyalásokat indított meg, melyek czélja, hogy a marhavész elfojtására vonatkozó intézkedések és óvszabályok törvényjavaslatba foglaltassanak. Izzel a gazdaközönségnek egyik régi óhaja teljesül.

— **Oszták-magyar kereskedelmi congressus.** A bécsi kereskedők reform-egylete által a kereskedelmi g-ból választott bizottság Marzi Károlyt s elnöki választotta. A bizottság 3 ülésében elhatározta, hogy a bécsi kereskedelem s a legközelebbi ülés már az egész kiegészítve a bizottság által fog meg tartatni. Elvül a kereskedelmi gyűlés júleg Bécsben, a következő gyűlések tartassanak.

— **A színház** tűzoltók tegnap kezd riakkal felváltva fogták a nemzeti színház fölött örködni.

— **Kedély** estén, a „Grand Pantheon”-ban, a „dalkör” tagjainak nagyobb estélyt” rögtönzött, melylyel ugyszólva bucsút vettek az ó évtől. A nagy jó kedvvel mulatoztak s olykor olykor vig tüzével zongedeztek. A fesztolen rögtön hallgatóságának való.

— **Jóteke** kolozsvári m. k. egy este, a Biadini színházban dal-és tánestély rendez, a tanuló román iskola javára. A közreműködését, azt hisszük, hogy az itteni ro lelkesen fogja fel programját közli.

— **A vá** Minorich Károl vasutfelel tartó egyuttal a megbeszálították.

— **Ok** gázlámpák g haladt gyújtó oldalt a sikk nek fejt gyu kellene bünt előtt be nen

— **A** heiser „nag ház-látogat” it. hogy a mai (jan. 2-ki) jövedelem a tüze a mentől

— **„Neann népének társasága”** tartja jeleg a „Pannónia” vendéglőben adásait.

— **Tal régi pénzek.** A Kecskeméti tartozó ny hatáiban nagymennyiségű régi találtak. A napzamos ássással foglalkozván nagyobb érép korszót ástak ki a homokból, egy lábnyomlyásból, melynek teteje ezüst volt lisztiva. Súlyából mindjárt gyanított, hogy ezüst-pénzt tartalmaz. Miután az ezüst felfeztete nem bírták; ásóval törték össze ényit, melyből krajczár nagyságu ezüstpénzek duk szétsz egy ódon zacskóból aranyak hula lelept egy tanyára vitték be, hol megoszák rajta. A kecskeméti kapitányság csak pár va értisült a dologról és azonnal megtette

a kellő lépéseket. Eddig mint az ottani hetilapban olvassuk, 2200 darab régi pénz került meg, melyekről szakértők állítólag akként nyilatkoznak, hogy azok a keresztes hadjárat idejéből valók s mindenféle akkori állam pénzeiből vannak összeszedve, s hihetőleg a talált kincs valamelyik szétvert keresztes-sereg hadi pénztára lehetett, mert ennyi pénz azon időben nagy vagyont képezett.

— **Pányikon** (Kolozs m.) Decz. 28-án éjjeli 12 órakor hajmeresztő véres jelenet adta elő magát, mely annál inkább meglepő, mivel ritkán hallhatni, hogy az izraeliták rablógylkossági tényét követtsenek el; már pedig nevezett eset a legbrutálisabb rabló gyilkosság, melyet egy izraelita vitt véghez egy román atyafin azért, mivel ez nevezett izraelita férfinak nő testvérét szeretni merete. A nő ezen viszonyt daczára annak, hogy férjes volt, még szülőinek életében is folytatta „dato sed non concesso” nevezett egyénnel szemben. Később azonban elvált férjétől, s a kötelek, mely őket az eddigi — félig titkos — szerelemben összefűzte, most nyiltan erősebben tartá őket össze addig míg a „nehuzd mert elszakad” keservesen be nem következett. Decz. hó 28-án ugyanis nevezett szerelmes nő fitestvére Pányikra ment, s egyenesen nővérehez tartva éjjeli 12 órakor behocsáttatta magát, s hogy annál könnyebben végrehajthassa vérlázító tettét, ő maga tüzet is gerjesztett az aszobában, melynek világánál meglátva vészomja áldozatát egy ágyon nyugodni, ragadta fegyverét s azonnal halálosan kereszttől lötte a minden védelem nélküli rom. egyént. Ezután pisztolyt fogott, s azt saját nővérere sűtötte, kit is — talán isteni gondviselésből — csak oldalban talált, mivel nem elégedve még torkon csipte, s folytatni kezdé ugy annyira, hogy az elkínzott nő a végső fuldoklás között nyelvért öltötte ki. Ekkor a gyilkos zsebébe nyúlt kése után, hogy ezzel a kínzott nő nyelvét kivágja, mi alatt a szegény martyr időt nyert kétségbeesett rémsikoltással adni hirt a szomszédoknak. Mig azonban a segély megérkezett, addig a gyilkos bekiáltva czimboráját — kit segítő társul vitt magával, a puskatussal halálos ütéseket mért a kínzott nő fejére, s miután ezen gyilkoló eszköz is eltört, mikor a segély betörve a zárt ajtót — megérkezett, a két gyilkos az ajtót át a padlóra menekült s innen — leverve a ház fedelét — a szabadba csont. A járási orvos másnap értesítette azonnal kizsált a véres jelenet színhelyére s ott a román egyént halva, a nőt pedig zuzott fővel, s töltéssel oldalában de még élve találta. A csendőrség rögtön nyomába indult a tetteseknek, de a jómadarakat maig nem sikerült kézhez kapni, mi ha — a mint hinni lehet — megtörténik, leend ideje izraelita polgártársunknak eljaigatni Jeremiás siralmait.

— **„Lithvania és Lengyelország”** egyesítéséről készült Matejkó újabb képe, mely szintén ki lesz állítva Pesten is, minthogy a képművészeti társulat a kép meghozatala iránt már megtette a kellő lépéseket és a művésztl kedvező választ kapott.

— **Az olasz király** néhány nap óta lázban szenved, azonban betegsége nem veszélyes.

— **A nemzetközi színház** Bécsben csakugyan létre jön. A világkiállítás tartama alatt fognak benne, még pedig minden héten más-más nyelven játszani.

— **Poroszország** 1871-ben 8 millió mázsa sőt fogyasztott 2.187.000 tallér értékben.

— **Dohány- és liszt-fogyasztás** Amerikában. Az egyesült államokban a lefolyt pénzügyi évben 1.325.246.000 db. szivart füstölték el, 135.224.000 dollár értékben; az elfogyasztott dohány és burnót mennyiségre összesen mintegy 250.000.000 dollárt adtak ki az amerikai pipázók s miután ugyanez évben lisztre csak 200 millió dollárt költöttek, pipájuk 50.000.000 dollárral került többbe, mint kenyérük.

— **Karácson másodnapján** É.-Amerikában több nagyobb szerencsétlenség történt: Williamsportban (Pennsylvania) isteni tisztelet alkalmával a templom padlózata beszakadt és több mint 500 ember alá zuhant a pincze-helyiségekbe, 14 meghalt, 40 megsebesült; — ugyanez nap New-Yorkban tűz dühöngött, melynek hét nő áldozatul esett. É.-Amerika többi államaiban pedig borzasztó hó-vihar dühöngött, a közlekedést csaknem mindenfelé megszakasztá, a tengereken pedig sok hajó elsüllyedt.

— **A bécsi „állatkedvelők”** egylete igazgatója kutyaidomító intézetet állított fel Bécsben, melyben kutyákat 1-től 9 évesig mindenféle kutyaművészetre tanítanak.

— **Színházi hírek.** Prielle Kornelia először a „Jó barátok”-ban lép föl. — A dresdai „Hermína” színházat egy vállalkozó 194.000 talléron vásárolta meg. — A londoni új olasz színházat a napokban nyitották meg.

— **Belgrádból** írják, hogy Szerbia nem vesz részt a világkiállításban, mivel kevés ideje, s talán nincs is mit kiállítani.

— **A német császár** közelebből Grunewald erdőségében nagy udvari vadászatot rendeztetett s az elejtett 287 dámvad közül ő maga 54 darabot lött.

— **Az olasz földművelési miniszterium** odautasította a Pó-vidék kerületi főnökeit, hogy a magaslatoakra és hegységekre ültetessenek erdőket, elejét veendő az által a gyakori áradásoknak.

— **Szerencse gyermeke.** Egy új-ki-gyósi földműves néhány nap előtt egyszerre három nagyobb nyjerményt csinált, s ámbár tudta, hogy számai kijöttek, oly egykedvűleg vette a dolgot, hogy darab ideig nem is tudakozódott a nyert összeg mennyisége felől.

— **Mexikói dulások.** New-Yorkból írják, hogy az amerikai bizottság bevégezte jelentését a mexikói beutések által Texasban tett károkról. A Rio Grande folyam torkolatától Rio Grande városig, 500 mértföldnyi területen 30 millió dollárnyi kárt okoztak a mexikóiak, El Pasoig számítva pedig összesen 100 millió dollárba megy csak az általuk okozott anyagi veszteség, nem is véve tekintetbe az emberéletben esett áldozatokat.

— **Angolországból** is naponta jönnek a vízáradási hírek. A Temse decz. 21-én kivált Windsornál, áradni kezdett, s 25-ig folyton és aggasztó mérvben nőtt, előtve a közelben fekvő tereket és falvakat. Az áradás már is tekintélyes károkat okozott.

— **Munkás város.** Dr. Strousberg Kares falu és Zbirow városka között Csehországban mintegy 10.000 munkás számára lakásokat számdekszik építtetni. Tekintélyes új városka lesz belőle.

— **A chinai császárnak** Londonból a napokban gyönyörűen díszített zongorát küldtek.

— **A Sandwich szigetek királya** V. Kamehameha — mint New-Yorkból sürgönyzik — 42 éves korában meghalt. A Sandwich szigetek királysága jelenleg 348 mérföld területű, 60.000 lakossal. 1840 óta független állam, és 1844-ben minden európai és amerikai hatalmak által elismertetett, 1864-től kezdve meglehetősen szabadelvű alkotmánya van, európai mintára épült házai, jó utjai, 300 iskolája és 75 embrenyi állandó hadsereg. Lakossága a legszebb s legerőteljesebb a déli tenger valamennyi szigetekéi között.

— **Állatok eledele.** Linné, a híres természettudós állítása szerint a szarvasmarha 276-féle növényt eszik meg s 218-félét hagy érintetlenül; a kecske 449-félét eszik és 126-félét nem; a juh 387-félét eszik és 141-félét nem; a ló 262-félét szeret s 212 félét kerül, s végre — ki hitte volna, hogy a disznó az előbbieknél annyira kényesebb legyen? — a sertés csak 72-féle növényfajt eszik meg és 171-féléhez hozzá se nyul.

— **Régiség.** Rómában Servius Tullius régi falainak közelében nemrég egy ember nagyságu művészetiileg faragott Apollósobrot találtak, kár hogy csak feje hiányzik, mi sokat von le becseéből.

— **Antiparoson** a kis görög szigeten olomtelepet fedeztek fel 80—85% ércz tartalommal.

— **A szász kormány** 99.000 tallért szánt a Drezdában építendő műtermekre.

— **A francia kormány** december végén elküldötte Berlinbe azon elszász-lotharingiai névsorát, kik francia nemzetiségűekhez hívek maradtak. A lajstromban 380.000 név van és 3 hóig 125 szedő dolgozott kizsedésén és hét sajtó ki nyomtatásán. A névsor 13.136 oldal.

— **Vasúti szerencsétlenség.** New-Yorkból írják, hogy a pennsylvániai vaspályán a napokban egy vonaton tűzvész ütött ki, 14 ember elégett, 35 megsebesült, s még ezen kívül több kocsi lett a tűz áldozatává.

— **A bajor király** élete decz. 23-án nagy veszélyben forgott. A mint t. i. egy vasut vonaton München felé utban volt, az egyik kocsi dörzsléke elvált és a vonat már inogni kezdett. A főkonduktor ügyességének köszönhető, ki a vonatot rögtön megállította, hogy nagyobb baj nem történt.

Nemzeti színház.

Kedden decz. 31-én adatott és pedig szinpadunkon először „A fekete ördögök” szinmű 4 felvonásban. Irtá Sardou Viktor, fordította Bodor Károly. Rendező E. Kovács Gyula, ki ezuttal a főszerepek egyikét játszta. E darab társadalmi szomorjátéknak nevezhető, bár szuevedélyek egybeütközései s a többi a tragikumhoz megkívánható apparatus hiányzik benne. Igaz ugyan, hogy a hősnő Jeanette a gazdag örökös, kinek vagyonára a gyöngéd rokonok: Rennequin, Cyprien és Proflex oly annyira áhítoznak, a saját hibája miatt, azért mert egy olyan aljas és megromlott embert milyen Gaston de Champlien szeretni tud, bukk meg. De a darab meséje nincs oly szövevényesül vive, hogy ebből a tisztán enhibája miatti bukást olvashatók ki. A társadalomból vett és igen könnyen s akárhányszor az életben megtörténő eseményt vázol a darab. Midőn a gazdag, s emellett oly árva örökös, kinek legközelebbi rokonai a 3 nevezett uraság, oly halálos ellenségei, hogy minden rosszba szeretnek berántani, kinek egyetlen barátja csapodár, csalfa s kész tőle szerelmének szívét elrabolni — midőn e minden erkölcsi hathatósabb támasz nélküli nő, kinek egyet-

len igaz barátja egy idegen nemzetiségű szolgál, minden tanácsadó, a szerető atya és anya gondos vezetését nélkülözve — egy tönkrement ledér és kicsapongó férfi csábjaian enged — ezen nem lehet csodálkozni, hisz ez az életben oly gyakran megtörténik. Főleg midőn az ilyen férfi szerelmének még eszményi idealét s erkölcsi fenséges ezélokért rajjongni tudó szerelmének sajnálkozására vétetik igénybe. Jeanette felteszi magában, hogy szerelmest Gastont megjavítja; e kissé phantastikus tervet a fiatal s bizonyára egy kevésbé ferdén nevelt örökösnek meg lehet bocsátani; de azt nem, hogy midőn e férfit az ékszer lopás után a maga teljes aljasságában megismerte, hogy ekkor nem tudá az immár rá nézve szégyenletessé vált szerelmet szívéből kitépni. S ezért bünhődik; mert e férfi utólagja még szerelmében is megcsalja, midőn legjobban barátnejával Sarahval ledérkedik. Igaz ugyan, hogy Gaston gyöngeségből és megszokásból kicsapongó ledér és hogy későbbi gonosz tetteit is csak a pillanat elragadtatásában viszi végbe; de azért mint minden bűnös, nem kevésbé bűnös ő. E vázlatból látjuk, hogy a darabnak morális alapeszméje van és hogy az helyes; látjuk továbbá, hogy a fő alakok — Gaston és Jeanette — jól voltak festve, hogy a szerző a mellékalakokra — milyenek a 3 rokon, Sarah — több gondot nem fordított, hogy két komikuma — mit Shaperearet utánozva, szomorú szinművébe behozott — a nevébe 5 évi távollét után újból beleszerelmesedő Roland s az idegen nemzetiségű Trick Jeanette szobalegénye, kissé erőltetett, az baj ugyan, de miután a főalakok oly kitűnően vannak színezve, elnézhető. Ezekből folyólag, daczára az erőltetett véznek, midőn Jeanette, hogy szerelmi boszuságát kitaltse, a kastélyt felgyújtja s a midőn az eddig oly elvetemültnek mutatkozó Gastonban is felkelnek a nemesebb érzések, midőn egyedül kedvese életéért rebeg s azt veszve látva, maga a tűzárba rohan, daczára e kissé természetellenes véznek, óhajtanók, ha a rendezőség e kitűnő tollal irt darabot a repertoiron tartaná s többször elővonná. — Hisz ez által Boér Emma k. a.-nak is (Jeanette) alkalom nyujtatnék magát a tragikus situatiókba jobban beleélni, s a kétségbeesés örgöngését jobban festeni, mert kastélyt, melybe szerelmünknek elégni kell, nem szoktunk oly salonias egykedvűséggel felgyújtani; Kovács Gy. urnak (Gaston) is lesz addig ideje erejét újból összeszedni az erősebb színezésre és hatályosabb szavallatra. Nem tudjuk, hogy Mátra i urnál (Rennequin) a szerep hozta-e magával azt a tulon-tul akatiosus modort, vagy talán épen roz kedélyhangulatban volt; a rokonok közti marakodást ily tulon-tul feszített házártskodások nélkül is lehet színezni, a mit Szentgyörgyi (Cyprien) és Parragh (Proflex) urnak tenni el nem mulasztottak. Halmi ur Roland szerepében igen beéltte magát; Fodorné (Sarah) asszony játéka bántott modorosságával és erőltettségével. Kendi ur Trick szerepében jól tartotta magát. Közönség közép számmal.

Szerdán Január 1-én „Deborah a bujdosó zsidónő” Mosenthalnak ezen romantikus nagy drámája ugy hatályos jelenetei, mint alapeszméje által, daczára a sántikáló psychológiának egykor nagy tetszést és viharos hatást idézhetett elő. A színházat ez alkalommal is szépen megtöltötte s a feszült figyelem nem hiányzott, melyet azonban kellemetlenül tartott függőben a váltázások lassu rendezése.

Az előadás, közepesen sikerült. Fénypontra Némethi Irma volt, ki a czimszerepben ugy a mindent föláldozó boldog, mint a csatlódás fájdalommal küzdő eltasztott megvetett szerencsétlen szerelmes nőt művészileg személyesítette. Azonban ugy a szavallatot, mint pathos és arcjátékát illetőleg művészete a harmadik felvonásban emelkedett ki, midőn megátkozza az árva Józsefet. Árvának nevezzük azért, mert ingadozó, férfiatlan jellemnek van alkotva, de árván volt személyesítve is. Megemlítettük, hogy kezdő színésszel, ki csaknem lámpalázban szenved, első szerelmes szerepet a kolozsv. közönség előtt, mely ugy mű értelme, mint műpártolása alapján valóban jobbra érdemes játszani nem kellene. Lörinczet a helység biráját Szentgyörgyi helyes alakítással személyesítette. Mátra i nak az iskolamester nem tartozik sikerültebb szerepei közé, intrikust alkotott, holott boszút, gyűlöletet kellett volna, hogy kifejezzon. Annál jobban sikerült Parragh nak az öreg vak Abraham szerepe, ki főleg, midőn Náthánra reá ismer, jelesen játszott. Krasznai a lelkész és Eichner Anna unoka huga szerepeikben szintén helyeiken voltak. Némethi Irma többször viharosan megtapsolatott.

Távirati tudósítás a bécsi börzéről.

Január 1-ről. 5% metaliques 66.50 5% nemzeti kölcsön 70.85. 1860-diki államkölcsön 102.25 Bankrészvények 966. Htelrészvények 331. — London 108 50. Ezüst 106.60 Cs. kir. arany —. 20 frankos arany 868. Földterhermentesítési kötvények: Magyar 79. —. Temesi 78. —. Erdélyi 77. —. Horv. Szlavon —. —.

Felelős szerkesztő Sándor János.

